

СТАНОВИЩЕ

Относно:

Дисертационния труд на Първан Симеонов Първанов *Радикална популистка десница в съвременна Швейцария, Полша и България (сравнителен анализ)*, представен за присъждане на научната и образователна степен „доктор” по професионално направление „Политически науки“ (Сравнителна политология)

от проф. дфн Петър-Емил Митев

Придържам се към няколко критерия, които според мен дават възможност да се даде точен отговор на въпроса дали и доколко един дисертационен труд е изпълнен успешно.

Тематичен критерий. От неочакван, бих казал провокативен ъгъл дисертацията разглежда политически процес, чието значение не би оспорил нито един сериозен политолог, нещо повече – видим е и за редовите участници в политическия живот. Този процес е възходът на радикалната популистка десница в съвременна Европа. Многобройните публикации¹ и оживените научни дискусии, подхранвани от недоизяснени въпроси и различия в подходите, дори при определянето на основни понятия, заедно с нарастващото политическо присъствие на радикалната популистка десница в Европа убедително доказват, че авторът се е заел с важна и актуална тема.

Фактологичен критерий. Авторът е проучил и анализирал компетентно основните политически документи на Швейцарската народна партия, партията „Право и справедливост“ в Полша и „Атака“ в България. Взети са предвид предизборни кампании, медийни изяви и форми на политическа пропаганда и реклама, така че да се установи степента на съответствие на програмните оферти и политическата практика. Използвани са важни емпирични изследвания, свързани с темата, направени от политолози в Западна Европа.

Като факти от втора категория (не по ред на значимост) следва да се изтъкнат наличните аналитични интерпретации. Дисертантът демонстрира завидна ерудиция, като подлага на критичен прочит обширна литература, която обхваща теоретичните подходи и конкретни анализи на идейни нагласи и политически практики не само в трите страни, но и в целия Европейски съюз.

¹ Един пример: защитата на дисертацията на Първан Симеонов става почти едновременно с премиерата на внушителна монография (700 с.), която се появи у нашите съседи: Jovo Bakic. 2019. *Evropska krajnja desnica*. Beograd.

Методичен критерий. По определението на самия автор дисертацията е „срезово изследване в две вълни”. Това е успешен опит да се улови динамиката във времето. Що се отнася до пространството, авторът избира отдалечени социалнополитически реалности в Западна и бивша Източна Европа, за да осъществи теоретично издирване на същността на радикалната популистка десница.

Основен методичен инструмент е анализ на съдържанието (контент-анализ) на политически програмни документи. Приложен е коректно. Не са използвани количествени социолингвистични измервания, а методика на Сара де Ланж, която дава добра възможност да се идентифицират идеологически позиции.

За методическата прецизност свидетелства фактът, че авторът, преди да пристъпи към сравнението на партии от Западна и Източна Европа, разисква самата възможност и предпоставките за сравнение на „западния” и „източния” вариант на едно политическо явление.

Евристичен критерий. Дисертацията по същество е резултат от десетгодишен изследователски труд, като в хода на изследването авторът формулира хипотези, които проверява, уплътнява и конкретизира, за да стигне до обосновани изводи за тяхната валидност.

Необичайното е, че дисертантът достига до евристични хипотези още преди десет години, в края на своето следване. Имам представа за изминатия от него творчески път, защото бях научен ръководител на дипломната му работа. Показателно е, че беше написана и защитена преди миграционния бум в средата на второто десетилетие на нашия век. При все това на базата на аналитични изводи за първостепенното значение на социокултурната ос на партийна конкуренция (а не на икономическото позициониране по оста „ляво – дясно”) Първан Симеонов определи точно и значението на отношението към мигрантите.

Приносите, изтъкнати в справката, са напълно реални.

Приложен критерий. Практическата политика на центристките партии (в широкия смисъл – десноцентристки, либерално-центристки, левоцентристки) е изправена пред потребност от нов, по-убедителен отговор на предизвикателствата на радикалния десен популизъм. Първото условие е да се познава по-добре, по-точно неговата същност. Дисертацията дава такива възможности.

Налице е многомерна криза на днешната либерална демокрация. Това е предпоставка за движението към „нелиберална демокрация”, ако използваме израза на

Орбан, макар и да звучи като „недемократична демокрация”. В този контекст изпъква научно-приложната актуалност на дисертационния труд.

Литературен критерий. Дисертацията на Първан Симеонов се отличава с ясна мисъл, усет към детайлите и убедителност на обобщенията, с достоинства на логически стройно и същевременно четивно изложение.

Препоръка. Хубава новина е, че авторът планира и по-нататъшно продължение на своите проучвания по темата. Във връзка с това бих препоръчал – доколкото изследователската цел е същността на едно европейско явление, да се обърне по-голямо внимание на широкия *исторически контекст*. Радикалната популистка десница през 20-те и 30-те години на миналия век се увлича по униформи, използва паравоенни структури във вътрешнополитическия живот и агресивно-шовинистична реторика във външнополитическо отношение. Нито една от тези черти не е присъща на днешната радикална популистка десница, която се развива в условията на демократичния триумф след падането на Стената и на европейската интеграция. Днешната радикална десница в Европа прилича повече на своите по-далечни предшественици от края на XIX в. При все това има и ясни прилики с довоенната. Енергетичен източник е отрицанието на „другия”, „различния”. Мигрантите са новите евреи. Ретроспективно – евреите са вчерашните мигранти. Нова мигрантска вълна или изостряне на напрежението между маргинализирани мигранти и базовата етническа общност може да доведе и до други прилики. По този повод: следва в по-голяма степен да се отчете поливариантността на историята. Перспективите не са еднозначни, а значително по-сложни – от (беззъбо) рутинизиране до (хапещо) фашизиране.

В заключение. Дисертацията на Първан Симеонов Първанов е цялостна, завършена, зряла работа, която отговаря на критериите за присъждане на научната и образователна степен „доктор” по професионално направление „Политически науки“ (Сравнителна политология)

Проф. дфн Петър-Емил Митев